

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ὁ Κρητικός

1 [18.]

.....

.....

Ἐκοίτα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·

«Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο

Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹

Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὄ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,

Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,

Μά τούς συντροφούς πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,

Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.

5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,

Καί σχίζω δρόμο καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:

«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλιάδα ἀγιάζει;

Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὄ,τι σᾶς μοιάζει.

Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·

10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.

– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶι· τῆς τρέμαν τά λουλούδια

Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·

Ἔψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά ἢ φωνή τῆς,

¹ ἀντήχαν = ἀντηχούσαν.

² ἀχνός = ἀμυδρή φιγούρα, ἔτοιμη νά σβῆσει.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά ἔμπει στό κορμί της·
Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός³ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....

Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ'ἄστρα·

- 5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση
Κάθε ὀμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας
Οὔτε ὄσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι·
Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

³ τώρα ὀμπρός = μόλις, πριν από λίγο.

⁴ σκίρτησε = «σκιοτούσε»: αναταρασσότεν, χοχλός = κοχλασμός, βράσιμο.

⁵ πάστρα = καθαρότητα, διαύγεια.

⁶ ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό;

Μονάδες 20

B2. Να επισημάνετε στο απόσπασμα 3 [20.] δύο διαφορετικά εκφραστικά μέσα και να τα σχολιάσετε.

Μονάδες 20

Γ1. «**Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!**»
Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο
Πολύ κοντά στην κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παραπάνω στίχων σε δύο παραγράφους 80 - 100 περίπου λέξεων.

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να βρείτε τις ομοιότητες, ως προς το περιεχόμενο, που υπάρχουν στο απόσπασμα του Μαρορά με το κείμενο του Κρητικού που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εὐδοκιά!¹ – Σὰν ἔπαψαν στὸ οὐράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμού μας ἢ χαραῖς² – ὦιμέ! – τὰ μύρια κάλλη,
Ποῦ³ μ' ἕνα βλέμμα ἐξάνοιξα⁴ τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμὰ καὶ κρῦα μοῦ φάνηκαν, θυμούμενος ἐσένα.
Ἐπῆρα δρόμο μακρυνό. Σὰν πότε θὰ σὲ φέρῃ
Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ Θάνατος ρωτοῦσα κάθε ἀστέρι,
Καὶ ὀμπρὸς ἀπέρνα⁵ κ' ἔκανα σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση
Τὸ ἀγαπητό σου τ' ὄνομα γλυκὰ νὰ ἠχολογήσῃ.
Σὲ πλάγι οὐράνιο, ποῦ ψυχὴ δὲν ἦτανε κἀμμία,
Θλιμμένος χάμου ἐκάθισα. Στὴ μοναξιά τὴ θεία
Τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε ὀμπροστά, σὰν τόσα χελιδόνια.
Στὰ μέρη, ποῦ ἔχαν μᾶς ἰδῆ⁶ τόσαις φοραῖς ἀντάμα,
Ὁ νοῦς μου ξαναγύριζε – κ' ἰδὲς θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ὅ,τι θωροῦσε ὁ λογισμὸς ἔπαιρνε σῶμα ὀμπρὸς μου,

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Ὅποῦ⁷ δὲν εἶναι πρόσκαιρο, σὰν τ' ἄλλα ἐδῶ τοῦ κόσμου.

.....
ᾠ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ⁸ νὰ μὴ σὲ κράξῃ·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τῆ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁹, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικήσῃς ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά¹⁰ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψῃ πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ της.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ο Ὁρκος του Μαρκορά*, Εκδόσεις Κανάκη, σσ.
140-141.

1. Εὐδοκιά: τὸ ὄνομα τῆς αγαπημένης τοῦ Μάνθου
2. ἢ χαραῖς: οἱ χαρές
3. ποῦ: ποῦ
4. ἐξάνοιξα: εἶδα, διέκρινα
5. ἀπέρναα: περνούσα
6. ποῦχαν μᾶς ἰδῆ: ποῦ μας εἶχαν δεῖ
7. Ὅποῦ: ποῦ
8. ἐκεῖ: ἐννοεῖ στον Ἄδη
9. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου
10. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζομένους)

1. Στὸ τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τὰ προκαταρκτικά (ημερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Να μὴ αντιγράψετε** τὰ θέματα στὸ τετράδιο.
2. Νὰ γράψετε τὸ ὀνοματεπώνυμό σας στὸ πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. **Δεν ἐπιτρέπεται νὰ γράψετε** καμιὰ ἄλλη σημείωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε ὅλα τὰ θέματα.
4. Νὰ γράψετε τὶς ἀπαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
6. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ